

Analiza razvoja poljoprivrede Vukovarsko-srijemske i Brodsko-posavske županije

Ivić, Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:698550>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

"Dr. Mijo Mirković"

JOSIPA IVIĆ

**ANALIZA RAZVOJA POLJOPRIVREDE VUKOVARSKO-SRIJEMSKE I
BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE**

Završni rad

Pula, 2017.godine

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

"Dr. Mijo Mirković"

JOSIPA IVIĆ

ANALIZA RAZVOJA POLJOPRIVREDE VUKOVARSKO-SRIJEMSKE I BRODSKO-
POSAVSKE ŽUPANIJE

Završni rad

JMBAG: 0303040433, redovan student

Studijski smjer: Financijski menadžment

Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentor: doc.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, rujan 2017.godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana JOSIPA IVIĆ, kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjera FINANCIJSKI MENADŽMENT ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli,

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, JOSIPA IVIĆ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom ANALIZA RAZVOJA POLJOPRIVREDE VUKOVARSKO-SRIJEMSKE I BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis:

U Puli,

SADRŽAJ

UVOD	1
1. ODABRANA OBILJEŽJA POLJOPRIVREDE U HRVATSKOJ....	2
2. ANALIZA RAZVOJA POLJOPRIVREDE VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE	6
2.1. OPĆI PODACI	6
2.2. POLJOPRIVREDNA GOSPODARSTAVA	7
2.2.1. <i>Integrirana proizvodnja</i>	8
2.2.2. <i>Ekološka poljoprivreda</i>	8
2.3. ODABRANI FINACIJSKI POKAZATELJI	9
2.4. VANJSKO TRGOVINSKA RAZMJENA.....	11
2.5. SAJMOVI I MANIFESTACIJE	12
3. ANALIZA RAZVOJA POLJOPRIVREDE BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE	14
3.1. OPĆI PODACI	14
3.1.1. <i>Integrirana proizvodnja</i>	16
3.1.2. <i>Ekološka poljoprivreda</i>	16
3.2. POLJOPRIVREDNA GOSPODARSTAVA.....	16
3.3. ODABRANI FINACIJSKI POKAZATELJI.....	17
3.4. VANJSKO TRGOVINSKA RAZMJENA POLJOPRIVREDNIH I PREHRAMBENIH PROIZVODA.....	19
4. USPOREDBA REGIONALNOG INDEKSA KONKURENTNOSTI VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE I BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE	21
ZAKLJUČAK	32
LITERATURA.....	34
POPIS KNJIGA:	34
OSTALI IZVORI:.....	34
POPIS SLIKA I TABLICA	35
SAŽETAK	
SUMMARY	

UVOD

Tema završnog rada je Analiza razvoja poljoprivrede Vukovarsko-srijemske i Brodsko-posavske županije. Odabrana je iz osobnih razloga. Kao domoljub lokalno orijentiran želim pomoći mojoj županiji (Vukovarsko-srijemskoj) u razvoju i napretku. Proučavajući literaturu za ovaj rad usvajanu su znanja i razvijena je ideja koja će nadam se jednog dana primijeniti za dobrobiti i razvoj moje lokalne zajednice.

Cilj ovog završnog rada je analizirati razvoj poljoprivrede Vukovarsko-srijemske i Brodsko-posavske županije te prikazati probleme s kojima se ove županije susreću u svome razvoju.

Rad se pored Uvoda i Zaključka sastoji od pet poglavlja.

Prvo poglavlje ukratko daje osvrt na pojedina obilježja poljoprivrede u Hrvatskoj. Drugo i treće poglavlje govori o analizi razvoja poljoprivrede Vukovarsko-srijemske i Brodsko-posavske županije. Prvo su navedeni opći podaci o županijama, zatim poljoprivredna gospodarstva s osvrtom na integriranu proizvodnju i ekološku poljoprivredu, pregled odabranih financijskih rezultata poljoprivrede navedenih županija i sam kraj njihova vanjsko trgovinska razmjena poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

U četvrtom poglavlju uspoređuju se Regionalni indeksi konkurentnosti Vukovarsko-srijemske i Brodsko-posavske županije.

Peto poglavlje daje usporedbu poljoprivrednih struktura Vukovarsko-srijemske i Brodsko-posavske županije.

Prilikom izrade ove radnje korištene su: metoda analize, logičke metode, deduktivne metode, historijska metoda, statistička metoda te metoda kompilacije.

1. ODABRANA OBILJEŽJA POLJOPRIVREDE U HRVATSKOJ

Poljoprivreda kao gospodarska grana i proizvodnja hrane kao njezin primarni proizvod od velikog su značaja za ukupnu gospodarsku sliku Republike Hrvatske. Doprinos poljoprivrede od oko 6% i prehrambene industrije od gotovo 4% (ukupnoj vrijednosti društvenog bruto proizvoda zemlje) čine ovaj sektor jednim od najznačajnijih u Republici Hrvatskoj.¹

Proces brže transformacije hrvatske poljoprivrede započeo je potkraj 1950-tih godina i traje oko 20-tak godina. U tom su razdoblju ostvarene značajne stope rasta poljoprivredne proizvodnje; modernizacija poljoprivredne mehanizacije (posljedica čega je povećana produktivnost rada), napredak u uzgoju i skladištenju stočne hrane i ubrzan razvoj fitofarmacije.

Zbog Domovinskog rata posljednja dva desetljeća fizički volumen poljoprivredne proizvodnje kreće se silaznom putanjom. Uzrok tomu je usitnjeni i isparcelirani posjedi, porast neobrađenih površina, nedovoljne investicije u poljoprivredu, neadekvatne pojedine mjere agrarne politike i sl.²

Glavni čimbenici utjecaja, s poljoprivrednog gledišta, su klima, tlo i reljef. Klimatske karakteristike koje su važne za agrikulturu su svjetlost, oborine, temperature i zrak. Nužno je da tlo bude plodno, da biljkama pruža kvalitete uvjete za rast. Voda, čist zrak i toplina se predmnijevaju kao prioritetni čimbenici uspješnog rasta. Ne smije se zaboraviti ni pogodan reljef, jer jačina erozije tla nije ista u svim dijelovima Republike Hrvatske pa samim time je obradivost veća i uspješnija na tlo koje je manje podložno eroziji. Obrada tla mora uvažiti osnovne principe reljefne podijeljenosti zemlje. Uvažavajući zakone prirode na različitom tlu uspjevaju različite kulture. Pojedina poljoprivredna kultura može doživjeti svoj potpuni procvat samo na pogodnom tlu za istu. Zato je važno poznavati nacionalnu podjelu poljoprivrednih površina prema reljefu.

¹Znaor D., Ekološka poljoprivreda-Poljoprivreda sutrašnjice, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1996. , str. 16

²Grahovac, P. , 9.Poljoprivreda, u: Čavrak V. (ur), Gospodarstvo Hrvatske, Politička kultura - nakladno istraživački zavod, Zagreb, 2011., str. 174

Republika Hrvatska raspolaže ukupnom površinom kopna od 5.662.031 ha, od čega poljoprivredne površine zauzimaju 47,6% odnosno 2.695.037³ ha. U Hrvatskoj su najzastupljenija automorfna (55% ukupne površine) i hidromorfna tla (28,95% površine), od kojih su u poljoprivrednoj proizvodnji automorfna tla zastupljenija. Halomorfna i subakvalna tla vrlo su rijeko zastupljena na području Hrvatske, ona čine manje od 0,01% ukupne površine.⁴

Na poljoprivrednim se površinama Republike Hrvatske može diferencirati 36 tipova tala, od kojih su najčešći močvarno glejni tip tla, lesivirani tip te pesudoglej. Prema Nacionalnom projektu poticanja navodnjavanja iz 2015. godine najčešći tip poljoprivrednog tla u Republici Hrvatskoj su močvarno glejna tla, koja zauzimaju 13,83% poljoprivredne površine. Zatim slijedi lesivirani tip tla s 13,27% udjela u poljoprivrednim površinama. Ponajviše se nailazi u kontinentalnom dijelu, gdje ga zauzimaju oranične površine, dok je u kršu uglavnom lesivirao tlo prekriveno šumama. Prema zastupljenosti slijede pseudoglejna tla s 11,87% poljoprivrednih površina, također najviše zastupljena u kopnenom dijelu Republike Hrvatske.⁵

Tablica 1: Najčešći tipovi tala na poljoprivrednim površinama u Republici Hrvatskoj u 2013. godini

Tip tla	Površina (ha)	Udio (%)
Močvarno-glejno tlo	358.296,8	13,83%
Lesivirano tlo	343.830,9	13,27%
Pseudoglej	307.453,2	11,87%
Smeđe tlo na vapnencu	201.768,8	7,79%
Rendzina	190.728,2	7,36%
Crvenica	142.101,7	5,49%
Hidromeliorano	134.897,5	5,21%
Rigosol	126.046,9	4,87%
Eutrično smeđe tlo	116.091,9	4,48%
Vapneno dolomitna crnica	114.092,3	4,40%
Ukupno poljoprivredno zemljište	2.590.718	100,00%

Izvor: Nacionalni program navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj, Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet, Zagreb, 2005. str. 76.

³Različiti stručni izvori navode različite podatke te može doći do manjih razilaženja u informacijama

⁴Agropedija, Tlo u Republici Hrvatskoj, www.agroklub.com (10.09.2017.)

⁵Agropedija, Tipovi tla na poljoprivrednim površinama, www.agroklub.com (10.9.2017.)

Tabelarni prikaz u nastavku prikazuje broj poljoprivrednih gospodarstava i poljoprivrednih zemljišta po razredima u županijama. Iz nje možemo vidjeti da je velika rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta te da najveću površinu od 344.979,98 ha zauzima razred veći ili jednak tri i manji od dvadeset, a najmanju površinu zauzima razred veći ili jednak tisuću i petsto koja iznosi 87.705,02 ha.

U tablici još možemo i vidjeti da najveći broj poljoprivrednih gospodarstava imamo u razredu manjem od tri, a on iznosi 88.461 i zauzima površinu od 110.066,23 ha odnosno 10% od ukupne površine svih poljoprivrednih gospodarstava. Dok najmanji broj poljoprivrednih gospodarstava 21 imamo u razredu većem ili jednako tisuću i petsto s površinom od 87.705,02 ha koji čini 8% ukupne površine svih poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj.

Tablica 2. Struktura poljoprivrednih gospodarstava i poljoprivrednog zemljišta po razredima u Republici Hrvatskoj u 2015. godini

Razredi	<3		>=3 i <20		>=20 i <100		>=100 i <1.500		>=1.500		UKUPNO	
	Br. PG	P (ha)	Br. PG	P (ha)	Br. PG	P (ha)	Br. PG	P (ha)	Br. PG	P (ha)	Broj PG	P (ha)
Županije												
Bjelovarsko-bilogorska	4.305	6.304,13	6.024	42.827,79	767	28.507,54	74	13.063,47	1	1.669,90	11.171	92.372,84
Brodsko-posavska	3.566	4.944,81	2.912	18.085,38	479	21.587,68	100	16.833,69	1	2.655,49	7.058	64.107,04
Dubrovačko-neretvanska	7.253	6.682,08	390	1.975,17	23	825,90	3	341,16	0	0,00	7.669	9.824,30
Grad Zagreb	2.914	3.181,68	1.165	7.109,76	77	3.188,10	18	4.133,10	1	2.310,82	4.175	19.923,45
Istarska	3.276	4.026,84	1.581	10.313,28	137	5.089,25	17	4.141,41	0	0,00	5.011	23.570,78
Karlovačka	2.345	3.589,89	2.157	14.028,68	161	5.778,38	9	1.876,65	0	0,00	4.672	25.273,61
Koprivničko-križevačka	3.928	5.737,46	5.473	37.250,20	546	20.546,81	46	8.492,88	1	1.837,69	9.994	73.865,04
Krapinsko-zagorska	6.204	9.872,45	1.620	7.915,59	45	1.563,95	2	227,51	0	0,00	7.871	19.579,50
Ličko-senjska	1.611	2.819,27	2.326	15.176,23	162	5.979,05	34	8.438,48	1	1.577,78	4.134	33.990,82
Međimurska	2.799	3.928,66	1.645	10.711,35	252	10.364,42	23	3.643,21	1	1.832,30	4.720	30.479,94
Osječko-baranjska	5.048	5.614,86	4.051	30.191,70	1.327	60.722,65	348	75.028,48	6	40.401,84	10.780	211.959,52
Požeško-slavonska	2.544	3.513,44	2.051	13.596,43	315	12.533,69	36	6.885,35	1	5.914,69	4.947	42.443,61
Primorsko-goranska	2.018	1.705,83	438	2.965,84	97	3.890,23	10	3.858,19	0	0,00	2.563	12.420,09
Sisačko-moslavačka	3.675	5.472,67	3.704	24.170,73	440	18.751,85	76	14.178,43	1	1.591,68	7.896	64.165,36
Splitsko-dalmatinska	9.914	8.073,85	815	4.382,12	47	1.913,68	11	3.346,14	2	3.606,10	10.789	21.321,89
Šibensko-kninska	3.894	3.902,77	485	3.042,12	60	2.391,64	7	3.245,92	0	0,00	4.446	12.582,45
Varaždinska	5.246	7.800,39	2.387	13.799,13	173	6.208,55	11	2.405,79	0	0,00	7.817	30.213,86
Virovitičko-podravska	2.847	3.617,99	2.653	19.502,54	760	32.070,50	108	18.323,30	2	9.693,51	6.370	83.207,84
Vukovarsko-srijemska	2.343	2.872,08	3.045	24.861,83	1.210	53.486,99	179	33.441,43	3	14.613,21	6.780	129.275,55
Zadarska	5.072	5.437,73	1.318	8.338,64	101	3.728,90	20	7.806,35	0	0,00	6.511	25.311,63
Zagrebačka	7.649	10.958,55	5.696	34.713,44	352	14.192,21	42	8.980,40	0	0,00	13.739	68.844,59
Stranci	10	8,79	5	22,03	1	28,76	0	0,00	0	0,00	16	59,57
UKUPNO	88.461	110.066,23	51.941	344.979,98	7.532	313.350,74	1.174	238.691,32	21	87.705,02	149.129	1.094.793,30

(PG-poljoprivredna gospodarstva, P (ha)- površina u hektarima)

Izvor: ARKOD baza i Upisnik poljoprivrednika na dan 14.12.2015. godine

Najveći broj poljoprivrednih gospodarstava imamo u Zagrebačkoj županiji te on iznosi 13.739, zatim Bjelovarsko-bilogorska s 11.171, slijede ih Splitsko-dalmatinska, Osječko-baranjska, Sisačko-moslavačka, Koprivničko-križevačka, a najmanji broj poljoprivrednih gospodarstava imamo u Primorsko-goranskoj županiji koji iznos 2.563. Ličko-senjska, Grad Zagreb i Karlovačka županija imaju svega oko četiri tisuće svaki.

Ukupan veličina poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj je 1.094.793,30 ha s 149.129 poljoprivrednih gospodarstva. Najviše poljoprivrednog zemljišta imamo u Osječko-baranjskoj županiji (211.959,52 ha), zatim u Vukovarsko-srijemskoj (129.275,55 ha) te Bjelovarsko-bilogorskoj (92.372,84 ha), Virovitičko-podravskoj (83.207,84) , Koprivničko-križevačkoj (73.865,04 ha) i Zagrebačkoj (68.844,59 ha). Najmanje poljoprivrednog zemljišta imamo u Primorsko-goranskoj (12.420,09 ha), Šibensko-kninskoj (12.582,45 ha), Krapinsko-zagorskoj (19.579,50 ha) i Zadarskoj županiji (25.311,63 ha).

Kontinentalni dio Republike Hrvatske odnosno Slavonija zauzima približno polovinu (48,5%) od ukupnog poljoprivrednog zemljišta, odnosno 530.983,56 ha te se s razlogom smatra žitnicom Hrvatske.

2. ANALIZA RAZVOJA POLJOPRIVREDE VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

2.1. Opći podaci

Vukovarsko-srijemska županija nalazi se na samom istoku Republike Hrvatske. Istočna granica sa Srbijom i južna s Bosnom i Hercegovinom ujedno je i državna granica Republike Hrvatske ukupne dužine 266,2 km, 148,2 km riječne granice uz Dunav i Savu te 118 km kopnene granice prema Srbiji. Prostire se na površini od 2.448 km², a prema službenim rezultatima Popisa stanovništva iz 2011. godine na području županije živi 179.521 stanovnika. Ukupne poljoprivredne površine u Županiji su 149.703 hektara od čega su 139.858 oranice, 4.299 ha pašnjaci, 934 ha livade, 2.054 ha vinogradi, te 2.558 ha voćnjaci.⁶

U Vukovarsko-srijemskoj županiji ukupno poljoprivredno zemljište u državnom vlasništvu zauzima površinu od 34.117,37 ha odnosno 6,31% od ukupnog državnog poljoprivrednog zemljišta Hrvatske koje iznosi 738.125,52 ha. Zemljište kojim se raspolaže temeljem Zakona o poljoprivrednim zemljištima⁷ u Vukovarsko-srijemskoj županiji zauzima površinu od 29.671,68 ha odnosno 10,74% od svog Hrvatskog zemljišta kojim se raspolaže temeljem zakona, a on iznosi 276.108,71 ha. Zemljište kojim se slobodno raspolaže u gore navedenoj županiji zauzima površinu od 4.445,69 ha odnosno 0,96% od ukupnog slobodnog zemljišta za raspolaganje u državi koje iznosi 462.016,81 ha.⁸

Aktivnosti Upravnog odjela za poljoprivredu Vukovarsko-srijemske županije u 2015. godini su se realizirale sa izradom projektne dokumentacije i ishodenjem potrebnih dozvola za sustave navodnjavanja na području Vukovarsko-srijemske županije te je sa Hrvatskim vodama potpisan Ugovor o sufinanciranju u vrijednosti od 1.485.500,00 kuna.⁹

- Sustav navodnjavanja BLATA - Cerna (cca 550 ha)

U 2015. godini završena je izrada Glavnog projekta te napravljena kontrola projekta, a u tijeku je ishodenje građevinske dozvole i izrada Studije izvodljivosti.

⁶Upravi odjel za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj Vukovarsko-srijemske županije (VSŽ), Informacija o ostvarenjima biljne proizvodnje u 2016. godini, Vinkovci, veljača 2017.godine, str. 2 i 9

⁷Zakon o poljoprivrednom zemljištu, pročišćeni tekst zakona, NN 39/13, 48/15 na snazi od 1.5.2015.

⁸Op.cit. pod. 6, str. 47 i 48.

⁹Izvjješća o radu u razdoblju od 01. siječnja do 30. lipnja 2015.godine u Vukovarsko-srijemskoj županiji, protokolne aktivnosti župana i zamjenika župana u periodu od siječnja 2015. godine do lipnja 2015. godine, str.

- Sustav navodnjavanja SOPOT - Vinkovci, Rokovci (700 ha)

U 2015. godini završena je izrada Glavnog projekta te napravljena kontrola projekta, a u tijeku je ishodenje građevinske dozvole i izrada Studije izvodljivosti.

2.2. Poljoprivredna gospodarstava

Poljoprivredna proizvodnja u Republici Hrvatskoj organizirana je na način da se svi proizvođači koji žele biti u sustavu poljoprivrednih potpora moraju upisati u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava pri Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. U RH je takvih gospodarstava 178.747 (Tablica 3), a od toga broja u Vukovarsko-srijemskoj županiji 4,4% ili 7.858 registriranih gospodarstava.¹⁰

U strukturi prevladavaju mala i srednja gospodarstva s površinom do 20 hektara, kojih je u postocima 68%, a obrađuju se svega 21% poljoprivrednih površina. Drugu grupaciju čine poljoprivredna gospodarstva od 20 do 1.500 hektara. Njih je 18%, od čega se aktivno obrađuje 67% poljoprivrednih zemljišta. Ostale dvije kategorije su poljoprivredna gospodarstva bez zemlje i tri velika poljoprivredna gospodarstva s više od 1.500 hektara.¹¹

Tablica 3. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu u Vukovarsko-srijemskoj županiji (VSŽ)

Red. broj	Tip gospodarstva	Broj upisanih gospodarstava			Indeks 15./14.
		2013.	2014. ¹²	2015. ¹³	
1.	obiteljsko gospodarstvo	9.197	9.146	7.418	81,11%
2.	obrt	349	294	268	91,16%
3.	trgovačko društvo	163	145	122	84,14%
4.	zadruga	62	50	37	74%
5.	ostali	14	40	13	32,5%
Ukupno gospodarstava u VSŽ		9.785	9.649	7.858	81,11%
Ukupno gospodarstava Republike Hrvatske			191.102	178.747	93,53%

Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

U 2015. godini Vukovarsko-srijemska županija je imala 7.858 subjekata što je 1.791 OPG-a manje ili 18,56% u odnosu na 2014.godinu, odnosno 4,4% od ukupnog broja 178.747 gospodarstava u Republici Hrvatskoj (Tablica 3). Na državnoj razini u 2015. došlo je do smanjenja od 12.355 gospodarstava u odnosu na 2014.godinu

¹⁰Op.cit. pod. 6, str. 8

¹¹Op.cit. pod. 6, str. 9

¹²Izveštaj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu u Republici Hrvatskoj 2013.-2014.

¹³Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

2.2.1. Integrirana proizvodnja

"Integrirana proizvodnja obuhvaća proizvodnju poljoprivrednoga bilja prema posebnim uvjetima koji obuhvaćaju uravnoteženu primjenu agrotehničkih mjera uz uvažavanje ekonomskih, ekoloških i toksikoloških čimbenika pri čemu se za jednaki ekonomski učinak prednost daje ekološki i toksikološki prihvatljivijim mjerama." ¹⁴

U Upisniku integrirane proizvodnje (Tablica 4) upisano je 20 proizvođača iz Vukovarsko-srijemske županije s 14.795,30 ha koji participiraju s 14,1% u ukupnim površinama integrirane proizvodnje Republike Hrvatske.

Tablica 4. Integrirana proizvodnja u Vukovarsko-srijemskoj županiji u 2015.godini

Županija	Površina u ha					Broj proizvođača
	Voćarstvo	Povrćarstvo	Proizvodnja grožđa	Ratarstvo	Ukupno	
Vukovarsko-srijemska	57,36	460,35	457,17	13.820,42	14.795,30	20
Ukupno u Republici Hrvatskoj	3.253,75	659,22	3.145,11	97.239,65	104.955,76	831

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede.

Prema podacima iz Upravnog odjela za poljoprivredu, u zadnjih pet godina Republika Hrvatska prati trend porasta integrirane proizvodnje koju u 2015. obavlja 831 proizvođač na 104.955,76 ha.

Potpora za biljnu proizvodnju u Vukovarsko-srijemskoj županiji za integriranu poljoprivrednu proizvodnju iznosila je 3.837.940,62 kune u 2016.godini, što je za 1,5 milijuna više u odnosu na 2014. kada je potpora iznosila 2.456.335,11 kuna.¹⁵

2.2.2. Ekološka poljoprivreda

"Pod ekološkom, organskom ili biološkom poljoprivredom u široj javnosti se uglavnom misli na tzv. proizvodnju „zdrave hrane“ tj. poljoprivrednu proizvodnju bez primjene agrokemikalija (mineralnih gnojiva, pesticida, hormona i sl.). Premda je ova definicija donekle

¹⁴Glasilo biljne zaštite, Hrvatsko zakonodavstvo o integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda, 2014. , str. 345

¹⁵Op.cit. pod. 6, str.35

točna i prihvatljiva, ipak, treba reći da je ekološka poljoprivreda koncept poljoprivredne proizvodnje koji je mnogo složeniji i čiji bit nije samo u izostavljanju agrokemikalija, već u sveukupnom gospodarenju kojim je to moguće postići." ¹⁶

Potpota za biljnu proizvodnju u Vukovarsko-srijemskoj županiji za ekološku poljoprivredu iznosila je 7.205.574,22 kune u 2016.godini, što je za dvostruko više u odnosu na prethodnu 2015. kada je potpora iznosila 3.275.149,34 kuna. ¹⁷

2.3. Odabrani financijski pokazatelji

Ukupna ostvarena dobiti gospodarstva Vukovarsko-srijemske županije u 2013. godini prema podacima prikazani u tablici četiri iznosi 292,5 milijuna kuna, a za poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo iznosi oko 21 milijuna kuna (37,18%). Ukupni gubici gospodarstva županije iznose 302 milijuna kuna, a poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo imaju gubitak od 60 milijuna kuna (19,72%).

Sljedeće godine, 2014. dobit poljoprivrede, lova, ribolova i šumarstva se udvostručila (uvećanje za 20 milijuna kuna), no gubitak se utrostručio tako da je u konačnici financijski rezultat još više negativan bez obzira na dobitke.

Tablica 5. Pregled dobiti, gubitka i financijskog rezultata trgovačkih društava iz djelatnosti poljoprivrede u Vukovarsko-srijemskoj županiji (VSŽ) za 2013.

Djelatnost	2013. godina (iznosi u 000 kn)					
	Dobit (kn)	Udio (u %)	Gubitak (kn)	Udio (u %)	Fin. rezultat (kn)	Udio (u %)
Poljoprivreda, lov, ribolov i šumarstvo	21,791	7.45	59,674	19.72	-37,883	-
Ukupno VSŽ	292,515	100	302,665	100	-10,151	100

Izvor: Financijska agencija Zagreb - Podaci iz godišnjeg financijskog izvještaja poduzetnika - Obrada Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Vukovar

¹⁶Op.cit. pod. 1, Ekološka poljoprivreda, str. 20

¹⁷Op.cit. pod. 8, str.35

Tablica 6. Pregled dobiti, gubitka i financijskog rezultata trgovačkih društava iz djelatnosti poljoprivrede u Vukovarsko-srijemskoj županiji (VSŽ) za 2014. godinu

Djelatnost	2014. godina (iznosi u 000 kn)					
	Dobit (kn)	Udio (u %)	Gubitak (kn)	Udio (u %)	Fin. rezultat (kn)	Udio (u %)
Poljoprivreda, lov, ribolov i šumarstvo	41,056	8.29	173,641	31.68	-132,585	-
Ukupno VSŽ	495,193	100	548,051	100	-52,858	100

Izvor: Financijska agencija Zagreb - Podaci iz godišnjeg financijskog izvještaja poduzetnika - Obrada Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Vukovar

Ostvareni pozitivni učinci mogu se vidjeti prema navedenim pokazateljima:

1. Ukupni broj poduzetnika Vukovarsko-srijemske županije je 1.617, a u području poljoprivrede, šumarstva i ribarstva djeluje 231 poduzetnik (14,3%) .¹⁸
2. Broj zaposlenih u poljoprivredi je 2.394 osobe što u ukupnom broju zaposlenih u Vukovarsko-srijemske županije čini 14,8%.¹⁹
3. Prosječna neto plaća iznosi od 4.354,00 kune u 2014. godini, a naredne godine je došlo do neznatnog povećanja na 4.385 kuna.²⁰
4. U Vukovarsko – srijemskoj županiji 2015. godine poduzetnici su ostvarili ukupno 13,140 milijardi kuna prihoda, što je za 14,15% više u odnosu na 2014. godinu kada su tvrtke ostvarile 11,511 milijardi kuna ukupnog prihoda.²¹

U ukupnom prihodu poslovnih subjekata registriranih u Vukovarsko-srijemskoj županiji najveći udio ostvaruje opskrba električnom energijom, plinom i parom sa ostvarenim ukupnim prihodom od 4,087 milijardi kuna (31,1% ukupnog prihoda svih tvrtki), prerađivačka industrija sa 3,074 milijardi kuna prihoda (23,4%), zatim trgovina na veliko i malo sa 2,740 milijardi kuna prihoda (20,85% ukupno ostvarenih prihoda) i poljoprivreda sa ukupnim prihodom od 1,413 milijardi kuna odnosno 10,75% svih prihoda.²²

Sve najznačajnije djelatnosti s područja Vukovarsko-srijemske županije ostvarile su povećanje aktivnosti, odnosno rast ukupnih prihoda, osim poljoprivrede te opskrbe vodom, a najveći napredak je ostvaren u djelatnosti administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (rast

¹⁸Vukovarsko-srijemska županija ; Upravni odjel za gospodarstvo informacija o stanju gospodarstva Vukovarsko-srijemske županije, Vukovar, kolovoz 2016.godine, str. 27

¹⁹Ibidem, str. 25

²⁰Ibidem, str. 26

²¹Gospodarstvo Vukovarsko-srijemske županije u 2015.; Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Vukovar ;Vukovar, kolovoz 2016.; str. 10

²²Ibidem, str. 11

od 94,48%). Vidljiv je porast gospodarske aktivnosti u ostalim sektorima (prerađivačka industrija 7,15%, graditeljstvo 52,79%, opskrba električnom energijom, plinom i parom 31,03%, trgovina 5,66%, prijevoz i skladištenje 11,62% itd.)²³

Prvih pet poduzetnika Vukovarsko-srijemske županije (VSŽ) prema veličini ukupnog prihoda u 2015. su Prvo mlinarsko društvo d.o.o., Boso d.o.o. a ostala tri su vezana za poljoprivredu; Sladorana d.o.o., PIK Vinkovci d.d. i Same Deutz-fahr žetelice d.o.o. . Sladorana d.o.o. sa sjedištem u Županji ostvarila je prihod od 541.227 kuna odnosno 0,04% od ukupnih prihoda (13.530.675 kuna) koje je poljoprivreda ostvarila u 2015.godini, PIK Vinkovci d.d. 460.335 kuna (0,032%) i Same Deutz-fahr žetelice d.o.o. ostvarile su 447.965 kuna (0,031%).²⁴

2.4. Vanjsko trgovinska razmjena

Vanjsko trgovinska razmjena djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u Vukovarsko-srijemskoj županiji (tablica 7) upućuje na zaključak da se izvoz povećao za oko osam milijuna kuna u odnosu na 2014. godinu, također i uvoz se povećao za 20 milijuna kuna.

Tablica 7. Vanjsko trgovinska razmjena za poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo u Vukovarsko-srijemskoj županiji za 2014. i 2015.godinu (u kunama)

Poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo	2014.	2015.	INDEKS
Izvoz	37.217.032	45.752.119	122,93
Uvoz	37.126.000	56.406.608	151,93

Izvor: Financijska agencija Zagreb, Obrada Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Vukovar

Zaključuje se, također, da bez obzira na povećanje izvoza, Vukovarsko-srijemska županija i dalje troši i to do tri puta više na uvoz što nikako nije dobro za razvoj poljoprivrede, a ni za gospodarsku sliku ove županije.

²³Op.cit. pod 21, str. 11

²⁴Financijska agencija Zagreb, Najbolji poduzetnici Vukovarsko-srijemske županije u 2015.godini, Tablica 8., str. 25, www.FINA.hr (18.09.2010.)

2.5. Sajmovi i manifestacije

Gospodarstvo Vukovarsko-srijemske županije dobrim dijelom temelji se na poljoprivrednoj proizvodnji, na uspjehu i napretku poljoprivrednih gospodarstava kojima su sajmovi, izložbe i prezentacije prilika da predstave rezultate svog rada. Sajmovi i izložbe su prilika za susret ljudi različitih struka koji svojim radom i utjecajem pridonose razvoju ne samo ovih manifestacija, već i cjelokupnog gospodarstva Hrvatske, a posebno ruralnog prostora.

Neki od sajmova i manifestaciju su Osječki proljetni sajam poljoprivrede i prehrane, Mediteranski sajam zdrave hrane i ljekovitog bilja u Dubrovniku, Proizvodi hrvatskog sela u Zagrebu, Vinkovački jesenski sajam gospodarstva, Festival kulena, Večernjakova kulenijada, Stočarska izložba Drenovci, Jesen u Lici – Gospić, Dani voćara u Tovarniku itd.²⁵

Vinkovački jesenski sajam gospodarstva bih posebno izdvojila jer je najpoznatiji u mom kraju. Svrha Vinkovačkog jesenskog sajma gospodarstva je prezentiranje rezultata gospodarskih kretanja i najavljivanje pravaca razvoja gospodarstva. Program izlaganja sajma obuhvaća prezentacije izlagača, demonstracije proizvoda i usluga, tematska predavanja i stručne skupove, te seminare i okrugle stolove na temu turizma, obrtništva, male privrede, prehrane, poljoprivrede i drugo. Na sajmu izlažu proizvođači meda, kulena, sira, rakije i rukotvorina.

Analize odabranih obilježja poljoprivredne djelatnosti i razvojnih namjera Vukovarsko-srijemske županije pokazuje da županija, obzirom na raspoložive obradive poljoprivredne površine, mahom oranice, raspolaže značajnim resursom za razvoj poljoprivredne proizvodnje, te na vlastitoj sirovinskoj osnovi, razvoj prerađivačko-prehrambene industrije. Međutim opseg i vrijednost vanjsko trgovinske razmjene županije, odnosno stupanj pokrivenosti uvoza izvozom u poljoprivredi pokazuje da, iako raspolaže poljoprivrednim i gospodarskim potencijalom, vrijednost uvoza još uvijek značajno premašuje vrijednost izvoza proizvoda. Razloge nepovoljnog omjera opsega uvoza i izvoza treba tražiti u propustima u utvrđivanju glavnih smjernica razvoja poljoprivrede i propusta u dugoročnom planiranju razvoja ove djelatnosti. Naime, stvoren je jaz u organizaciji i razvoju poljoprivredne

²⁵Vukovarsko-srijemska županija, Manifestacije i događanja u Vukovarsko-srijemskoj županiji, www.vusz.hr (15.09.2017.)

proizvodnje nakon propasti velikih poljoprivrednih poduzeća (tzv. PIK-ova). Postoje naznake ulaganja i razvoja integrirane proizvodnje i ekološke poljoprivrede, trend rasta ulaganja u ove oblike poljoprivredne proizvodnje, ali se pokazuje nedostatnim kako u odnosu na dinamiku i vrijednost ulaganja u poljoprivredu obzirom na veliki potencijal tla koje je nezagađeno i plodno, tako obzirom na učinke koje takva ulaganja mogu imati u odnosu na promjenu strukture poljoprivredne proizvodnje u županiji (očekivano povećanje zapošljavanja, povećanje opsega i vrijednosti integrirane i ekološke proizvodnje, izvoza, te konačno zaustavljanje iseljavanja s područja županije).

3. ANALIZA RAZVOJA POLJOPRIVREDE BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE

3.1. Opći podaci

Brodsko-posavska županija smještena je u južnom dijelu slavonske nizine, na prostoru između planine Psunj, Požeškog i Diljskog gorja sa sjevera i rijeke Save s juga i obuhvaća prostor od ukupno 2.027 km² što čini 3 % ukupne kopnene površine Republike Hrvatske (56.542 km²). Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, Brodsko-posavska županija ima 158.559 stanovnika što je za 18.206 ili 10,3 % manje u odnosu na 2001. godinu.²⁶

U Republici Hrvatskoj je 2.695.037 ha poljoprivrednih površina, a u Brodsko-posavskoj županiji je 115.421 ha poljoprivrednih površina od kojih 103.515 ha obradivih površina ili 89,68 % ukupnih poljoprivrednih površina. Od korištenih obradivih površina najveći udjel je oranica i vrtova sa 83.971 ha (81,12 %) što potvrđuje da u Brodsko-posavskoj županiji postoji znatno intenzivnija obrada poljoprivrednog zemljišta u odnosu na prosjek Republike Hrvatske gdje je taj udjel 73 %, a što je posljedica prirodnih i agroekoloških uvjeta. U strukturi zasijanih površina prema podnesenim zahtjevima za izravna plaćanja najveći dio čine žitarice 55,63 %, krmno bilje, livade i pašnjaci 18,02%, industrijsko bilje 14,24%, ugar 6,79 %, te višegodišnji nasadi 3,35%.²⁷

U Brodsko-posavskoj županiji ukupno državno poljoprivredno zemljište zauzima površinu od 38.282,74 ha odnosno 5,18% od ukupnog državnog poljoprivrednog zemljišta Hrvatske koje iznosi 738.125,52 ha. Zemljište kojim se raspolaže temeljem zakona u Brodskoj-posavskoj županiji zauzima površinu od 18.592,96 ha odnosno 6,73% od svog Hrvatskog zemljišta kojim se raspolaže temeljem zakona, a on iznosi 276.108,71 ha. Zemljište kojim se slobodno raspolaže u gore navedenoj županiji zauzima površinu od 19.689,77 ha odnosno 4,26% od ukupnog slobodnog zemljišta za raspolaganje u državi koje iznosi 462.016,81 ha.²⁸

²⁶Upravni odjel za poljoprivredu, Izvješće o stanju u poljoprivredi na području Brodsko-posavske županije u 2015., Analiza poljoprivrede BPŽ u 2015.godini, str. 3

²⁷Ibidem, str. 4

²⁸Op.cit. pod 6, str. 48

Aktivnosti Upravnog odjela za poljoprivredu Brodsko-posavske županije tijekom 2015. godine realizirane su u iznosu od 2.242.958,33 kuna, odnosno 87,91% od planiranih 2.551.403,82 kuna. U cilju daljnjeg povećanja poljoprivredne proizvodnje kao i konkurentnosti poljoprivrede Upravni odjel za poljoprivredu Brodsko-posavske županije u partnerskom odnosu s Hrvatskim vodama provodi slijedeće projekte navodnjavanja:

1. Pilot projekt navodnjavanja na području Brodsko-posavske županije Sustav navodnjavanja Orubica na 326 ha procijenjen je na 46.7 milijuna kuna.
2. Za sustav navodnjavanja JASINJE izrađena je predinvesticijska studija u sklopu kojeg je izrada Idejnog projekta za sustav navodnjavanja Slobodnica na 2.305 ha i sustav navodnjavanja Oriovac na 608 ha. Procjena vrijednosti projekata iznosi 21,4 milijuna kuna.
3. Sustav navodnjavanja Garčin na 200 ha s procijenjenim troškovima od 900.000,00 kuna.²⁹

Upravni odjel za poljoprivredu kao nositelj gospodarskih manifestacija za Brodsko-posavsku županiju realizirao je 448.751,32 kuna za održavanje:

1. Međužupanijske stočarske izložbe i Sajam „Slavonski Brod 2015.“
2. Poljoprivredno-poduzetničke ideje u Novoj Gradiški,
3. Županijskog natjecanja u oranju,
4. Izboru najuzornije seoske žene Brodsko-posavske županije,
5. Organiziranje nastupa obiteljskih poljoprivrednih gospodarskih sajмова:
 - a) S kobasicom u Europi u Istri
 - b) Proizvodi hrvatskog sela u Zagrebu
 - c) Jesenski međunarodni bjelovarski sajam.³⁰

²⁹Op.cit. pod 26, str. 13

³⁰Op.cit. pod 6, str. 14

3.1.1. Integrirana proizvodnja

Tablica 8. Integrirana proizvodnja u Brodsko-posavskoj županiji (BPŽ) u 2015. godini

Županija	Površina u hektarima					Broj proizvođača
	Voćarstvo	Povrćarstvo	Proizvodnja grožđa	Ratarstvo	Ukupno	
Brodsko-posavska	80,48	0	21,87	3.340,12	3.442,46	45
Ukupno u Republici Hrvatskoj	3.253,75	659,22	3.145,11	97.239,65	104.955,76	831

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Iz tablice osam vidljivo je da je u Upisnik integrirane proizvodnje upisano 45 proizvođača iz Brodsko-posavske županije s 3.442,46 ha koji participiraju s 3,27% u ukupnim površinama integrirane proizvodnje Republike Hrvatske.

3.1.2. Ekološka poljoprivreda

U Brodsko-posavskoj županiji registrirano je oko 300 fizičkih i pravnih ekoloških proizvođača koji su zasnovali proizvodnju na 4.275,75 ha. Ekološkim proizvođačima Brodsko-posavske županije je u 2015. godini s naslova potpore ekoloških poljoprivrednih proizvodnji iz Državnog proračuna ukupno isplaćeno 4.551.156,34 kuna ili 5,76% manje sredstava u odnosu na 2014. godinu.³¹

3.2. Poljoprivredna gospodarstava

U Brodsko-posavskoj županiji je prema podacima iz 2003. godine 20.704 kućanstava bavi se poljoprivrednom proizvodnjom, odnosno gospodare sa 81.903 ha poljoprivrednih površina, ali je veličina posjeda kod 15.310 obiteljskih gospodarstava ispod 3 ha (73,95%). Poljoprivrednom proizvodnjom bave se 90 pravnih osoba registriranih za poljoprivrednu djelatnost. Od tog broja 27 ili 30,68% poslovnih subjekata posjeduju više od 100 ha.³² Iz opće slike vidimo da usitnjenost posjeda za posljedicu ima potrebu za okrupnjavanjem poljoprivredne proizvodnje.

³¹Op.cit. pod 26, str. 15

³²Op.cit. pod 26, str. 4

Tablica 9. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu u Brodsko-posavskoj županiji (BPŽ)

Red. broj	Tip gospodarstva	Broj upisanih gospodarstava			Indeks 15./14.
		2013.	2014.	2015.	
1.	obiteljsko gospodarstvo	7.549	7.440	7.467	100,36
2.	obrt	165	138	138	100
3.	trgovačko društvo	102	88	90	102,27
4.	zadruga	29	15	14	93,33
5.	ostali	8	8	8	100
Ukupno gospodarstava u BPŽ		7.853	7.689	7.717	100,36
Ukupno gospodarstava Republike Hrvatske			185.965	178.747	96,11

Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

U tablici devet vidljivo je da je u 2015.godini u Brodsko-posavskoj županiji u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava upisano 7.717 subjekata što je 28 OPG-a više ili 0,36% u odnosu na 2014. godinu, odnosno 4,31 % od ukupnog broja 178.747 gospodarstava u Republici Hrvatskoj. Na državnoj razini u 2015. došlo je do smanjenja od 7.218 gospodarstava u odnosu na 2014. godinu.

3.3. Odabrani financijski pokazatelji

Prema raspoloživim podacima (Tablica 10) vidimo da je ukupna ostvarena dobiti gospodarstva u 2015. godini iznosi 327,3 milijuna kuna, dok poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo participiraju sa 20,9 milijun kuna (6,39%). U ukupnim gubicima od 284,1 milijuna kuna u gospodarstvu županije, poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo sudjeluju s 12,2 milijuna kuna (4,29%).

Tablica 10. Pregled dobiti, gubitka i financijskog rezultata trgovačkih društava iz djelatnosti poljoprivrede Brodsko-posavske županije u 2013.godini

DJELATNOST	2013. godina (iznosi u 000 kn)					
	Dobit (kn)	%	Gubitak (kn)	%	Fin. rezultat (kn)	%
Poljoprivreda, lov, ribolov i šumarstvo	19.507	6,18	18.647	4,50	860	-
Ukupno BPŽ	315.419	100	414.161	100	-98.742	100

Izvor: Financijska agencija Zagreb

Tablica 11. Pregled dobiti, gubitka i financijskog rezultata trgovačkih društava iz djelatnosti poljoprivrede Brodsko-posavske županije u 2014. godini

DJELATNOST	2014. godina (iznosi u 000 kn)					
	Dobit (kn)	%	Gubitak (kn)	%	Fin. Rezultat (kn)	%
Poljoprivreda, lov, ribolov i šumarstvo	14.205	5,42	3.234	1,21	10.971	-
Ukupno BPŽ	261.814	100	267.272	100	-6.124	100

Izvor: Financijska agencija Zagreb

Tablica 12. Pregled dobiti, gubitka i financijskog rezultata trgovačkih društava iz djelatnosti poljoprivrede Brodsko-posavske županije u 2015. godini

DJELATNOST	2015. godina (iznosi u 000 kn)*					
	Dobit (kn)	%	Gubitak (kn)	%	Fin. Rezultat (kn)	%
Poljoprivreda, lov, ribolov i šumarstvo	20.926	6,39	12.189	4,29	8.737	20,21
Ukupno BPŽ	327.346	100	284.117	100	43.213	100

Izvor: Financijska agencija Zagreb

Ostvareni pozitivni učinci ogledaju se u sljedećim pokazateljima:³³

1. U ukupnom broju poduzetnika Brodsko-posavske županije od 1.660 u području poljoprivrede, šumarstva i ribarstva djeluje 121 poduzetnik (7,3 %), od kojih je 86 poslovalo s dobiti, a 35 s gubitkom,

2. Broj zaposlenih u poljoprivredi u 2014.godini je 777 osoba što u ukupnom broju zaposlenih u Brodsko-posavskoj županiji od 15.089 osoba čini 5,2% s prosječnom neto plaćom od 3.852 kuna, a u 2015. dolazi do značajnog rasta pa prosječna neto plaća iznosi 4.378 kuna.

3. Prvih deset poduzetnika prema veličini ukupnog prihoda u 2015. godini realiziralo je 2,8 milijardu kuna ili 35,4% ukupnog prihoda gospodarstva Brodsko-posavske županije, koji je iznosio 7,9 milijardi kuna. Najuspješniji poduzetnici iz područja poljoprivredno-prehrambene proizvodnje bile su privatne tvrtke Slavonija slad d.o.o. Slavonski Brod s ukupnim prihodom od 190,9 milijuna kuna (2,41%), Vindon d.o.o. s 175,8 milijuna kuna (2,2%) i Prvča PZ ukupnim prihodom od 164,4 milijuna kuna (2,08% u odnosu na ukupan prihod). Tri tvrtke su ukupno ostvarile 531,2 milijuna kuna što je udio od 6,7% u ukupnom prihodu Brodsko-posavske županije

4. Prvih deset poduzetnika u županiji prema veličini dobiti u 2015. godini realiziralo je 125,2 milijuna kuna ili 38,3% ukupne dobiti razdoblja gospodarstva BPŽ, koja je iznosila 327,3

³³Op.cit. pod 26, str. 10

milijuna kuna. Kao najuspješniji poduzetnici iz područja poljoprivredno-prehrambene proizvodnje bili su Slavonija slad d.o.o. s 10,7 milijuna kuna i Vindon d.o.o. s iskazanom dobiti od 6,8 milijuna kuna. Dvije tvrtke su ukupno ostvarile 17,5 milijuna kuna što je udio od 5,3% u ukupnoj dobiti Brodsko-posavske županije.

3.4. Vanjsko trgovinska razmjena poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda

Prema prikazanim pokazateljima (Tablica 13) možemo vidjeti da u razdoblju od 1995. do 2015. godine imamo trostruko povećanje uvoza i izvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, no posljedica je negativno poslovanje domaće proizvodnje koje konstatno raste te približno iznosi koliko i sam izvoz. Stoga je potrebno i dalje ulagati i poticati proizvodnju i izvoz poljoprivrednih proizvoda u cilju povećanja njezine konkurentnosti.

U 2015. godini izvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda iznosio je 1.723 milijarde američkih dolara, a uvoz u Republiku Hrvatsku 2.797 milijarde američkih dolara čime je ostvarena negativna razlika od 1.074 milijarde.

Prema istom razdoblju 2014. godine vrijednost izvezenih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda manja je za 12 milijuna dolara (0,7%), a uvezenih za 259 milijuna dolara (8,48%). U konačnici je 2015. godine veća pokrivenost uvoza izvozom sa 61,6%, što je povećanje za 4,8% u odnosu na 2014. godinu.

Tablica 13. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda

	IZVOZ (u USD)	UVOZ (u USD)	RAZLIKA (u USD)	Pokrivenost uvoza izvozom (u %)
1995.	518.167.953	929.237.476	-411.069.523	55,8
1996.	531.889.881	924.207.606	-392.317.725	57,5
1997.	537.840.796	1.003.169.631	-465.328.835	53,6
1998.	528.855.983	850.726.425	-321.870.442	62,2
1999.	418.373.159	696.269.702	-277.896.543	60,1
2000.	405.937.395	686.767.239	-280.829.844	59,1
2001.	469.698.590	845.140.428	-375.441.838	55,6
2002.	557.951.907	999.777.417	-441.825.510	55,8
2003.	768.316.578	1.255.911.859	-487.595.281	61,2
2004.	740.140.962	1.454.745.834	-714.604.872	50,9
2005.	920.441.585	1.615.674.771	-695.233.186	56,9
2006.	1.190.317.804	1.847.682.490	-657.364.686	64,4
2007.	1.312.981.088	2.149.987.311	-837.006.223	61,1
2008.	1.399.000.000	2.625.000.000	-1.226.000.000	53,3
2009.	1.360.000.000	2.239.000.000	-879.000.000	60,7
2010.	1.355.000.000	2.168.000.000	-813.000.000	62,5
2011.	1.560.000.000	2.592.000.000	-1.032.000.000	60,2
2012.	1.593.555.000	2.531.957.000	-938.402.000	62,9
2013.	1.499.000.000	2.700.000.000	-1.201.000.000	55,5
2014.	1.735.000.000	3.056.000.000	-1.321.000.000	56,8
2015.	1.723.000.000	2.797.000.000	-1.074.000.000	61,6

Izvor: Izvješće o stanju u poljoprivredi na području Brodsko-posavske županije u 2015.godini, Upravni odjel za poljoprivredu, Slavonski Brod, 24.lipanj 2016. , str. 12

Najznačajniji izvozni proizvodi u promatranom razdoblju su riba svježa ili rashlađena s udjelom od 6,2%, kukuruz 6,0%, čokolada i drugi proizvodi sa kakaom 5,8%, šećer od šećerne repe i trske 5,7% itd. Najznačajniji uvozni proizvodi su: svinjsko svježe meso, rashlađeno ili zamrznuto s udjelom od 6,3%, čokolada i drugi proizvodi s kakaom 4,8%, kruh, peciva, kolači i ostali pekarski proizvodi 4,5%, stočna hrana 4,2%, razni prehrambeni proizvodi 3,7% itd.³⁴

Iako podaci za 2015. godinu govore o blagom smanjenju izvoza, a s druge strane i o smanjenja uvoza poljoprivredno prehrambenih proizvoda, za posljedicu i dalje imamo negativno poslovanje domaće proizvodnje.

Brodsko-posavska županija manja je površinom od Vukovarsko-srijemske, s manjim brojem stanovnika, ali prosječno nešto gušće naseljenosti. Nešto više od 5% ukupnih obradivih poljoprivrednih površina u državnom su vlasništvu pa je moguće, s aspekta vlasničkih pretpostavki, govoriti o okrupnjavanju poljoprivrednih površina te planiranom razvoju poljoprivredne proizvodnje sukladno dugoročnim ciljevima razvoja ove djelatnosti u Županiji. Posljednje desetljeće ulažu se relativno značajna sredstva u razvojne projekte (više nego je to slučaj u Vukovarsko-srijemskoj županiji), prije svega sustav navodnjavanja i melioracije poljoprivrednih zemljišta radi stvaranja nužnih pretpostavki za razvoj poljoprivrede i povezanih djelatnosti. U tom smislu je potrebno sagledavati i pozitivan financijski rezultat ove županije. Relativno su značajnija ulaganja u integriranu proizvodnju i ekološku poljoprivredu u smislu površina s obilježjima ovih, posebnih vrsta poljoprivredne proizvodnje. U razvojnom smislu takva strategija razvoja poljoprivrede u Brodsko-posavskoj županiji može utjecati na očekivanu promjenu strukture poljoprivredne proizvodnje, te u konačnici, pozitivno utjecati na povećanje zaposlenosti, smanjivanje iseljavanja, posebno mladih osoba, odnosno povećanje ukupne vrijednosti izvoza.

³⁴Op.cit. pod 26, str. 12

4. USPOREDBA REGIONALNOG INDEKSA KONKURENTNOSTI VUKOVARSKO-SRIJEMSKE I BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE

Iskustva suvremenih zemalja i zemalja u razvoju pokazuju izrazitu usmjerenost planiranju i praćenju regionalnog razvoja, kako u nacionalnim tako i međunarodnim granicama. Republika Hrvatska (Nacionalno vijeće za konkurentnost) u suradnji s Ujedinjenim narodima (UNDP), od 2007. godine, u trogodišnjim intervalima, provode istraživanje regionalne konkurentnosti u zemlji. Rezultati istraživanja osiguravaju nositeljima nacionalnih politika i županijama, smatra se, odgovarajuću podlogu za oblikovanje razvojnih politika s ciljem ujednačenog razvoja cjeline zemlje (*Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2013.*).

Ulaskom Hrvatske u zajednicu europskih naroda, utvrđeni način mjerenja regionalne konkurentnosti dijelom je promijenjen, kako na nacionalnoj i pod-nacionalnoj razini tako u odnosu na potrebu uspoređivanja regionalnog razvoja Hrvatske u odnosu na ukupan razvoj europske zajednice.

Regionalni indeks konkurentnosti temelji se na definiciji konkurentnosti koju koristi Svjetski gospodarski forum: konkurentnost je skup institucija, politika i faktora koji određuju razinu produktivnosti u nekoj zemlji³⁵ i na definiciji EU-a prema kojoj je regionalna konkurentnost sposobnost kreiranja atraktivnog i održivog okruženja za poslovanje i življenje³⁶. Razina produktivnosti omogućava procjenu kvalitete poslovnog sektora i poslovnog okruženja o kojoj ovisi i razina povrata na ulaganja.

Indikatori Regionalni indeks konkurentnosti su statički, anketni i finalni. Svaki indikator se dijeli na poslovno okruženje i poslovni sektor. Dio poslovnog okruženje je demografija, zdravlje i kultura, obrazovanje, osnovna infrastruktura i javni sektor i poslovna infrastruktura, a poslovni sektor čine investicije i poduzetnička dinamika, razvijenost poduzetništva, ekonomski rezultati – razina i ekonomski rezultati – dinamika.³⁷

³⁵Schwab, K. (ed.), *The Global Competitiveness Report 2013–2014*, World Economic Forum, Geneva, 2013., str. 4.

³⁶ „Regional competitiveness can be defined as the ability to offer an attractive and sustainable environment for firms and residents to live and work“, *EU Regional Competitiveness Index RCI 2013*, European Union, Joint Research Center, 2013., str. 4.

³⁷NVK (2014) : *Godišnje izvješće o konkurentnosti*, Nacionalno vijeće za konkurentnost, str. 15, www.konkurentnost.hr (20.09.2017.)

Model regionalnog indeksa konkurentnosti korišten u istraživanju regionalne konkurentnosti u Hrvatskoj od 2007. godine konstruiran je kombinacijom statističkih i perceptivnih stupova konkurentnosti koji izražavaju kvalitetu poslovnog okruženja i poslovnog sektora.

Metodološki pristup agregiranju podataka i analizi temelji se na metodama istraživanja poslovne konkurentnosti (koje provodi Svjetski gospodarski forum) i globalne konkurentnosti (koje provodi Institut za razvoj menadžmenta), imajući u vidu raspoloživost i dostupnost podataka na županijskoj razini u Hrvatskoj. Budući da su u 2013. godini u metodologiju izračuna RIK-a unesene određene dopune, usporedbe s rangovima iz istraživanja regionalne konkurentnosti 2007. i 2010. godine samo su indikativne.

Regionalni indeks konkurentnosti 2013. (RIK 2013) prati i ocjenjuje konkurentnost svih hrvatskih županija i Grada Zagreba (razina NUTS 3). Budući da je 2013. godine došlo do promjene u definiranju NUTS 2 regije u Hrvatskoj,¹³ u istraživanju regionalne konkurentnosti u 2013. godini nije obavljeno grupiranje u NUTS 2 regije jer ne bi bilo usporedivo s prethodnim istraživanjima (iz 2007. i 2010.) kada su županije bile grupirane u 3 NUTS 2 regije (Sjeverozapadna Hrvatska, Jadranska Hrvatska, Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska).

Imajući u vidu prethodne metodološke napomene, te na temelju raspoloživih podataka, prikazani su podaci i rezultati rangiranja dvije županije čiji je gospodarski i razvojni potencijal analiziran u radu.

Tablica 14. Usporedba odabranih pokazatelja

ŽUPANIJA	VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	BRODSKO-POSAVSKA
Površina	2.454	2.030
Broj stanovnika	177.583	157.086
Stopa nezaposlenosti (%)	32,0	32,6
BDP (mil. kn)	7.870	6.697

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2014.

Usporedni prikaz prostornog obuhvata, broja stanovnika, stope nezaposlenosti i vrijednosti bruto društvenog proizvoda ukazuju na slična prostorna i gospodarska obilježja dvije županije. Vukovarsko-srijemska županija je prostorno veća, brojem stanovnika i ostvarenom

vrijednošću BDP (prema podacima za 2012. godinu). Međutim, obje županije imaju izrazito visoke stope nezaposlenosti (32 i 32,6%).

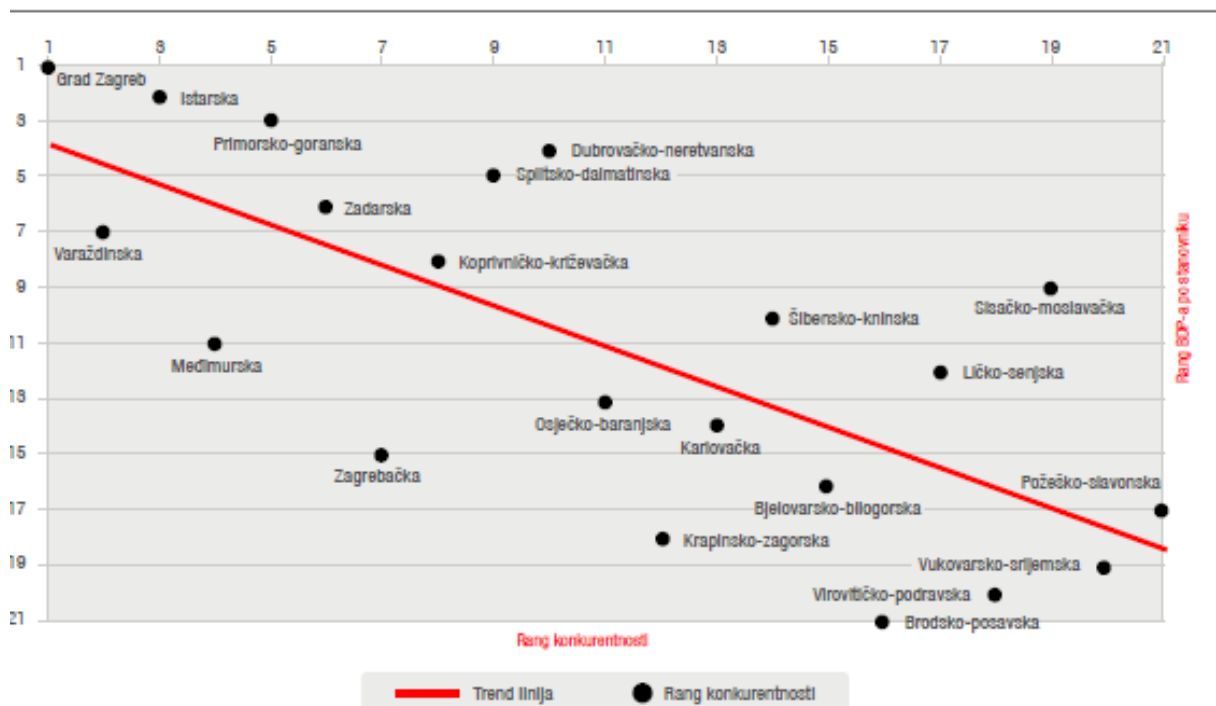
Tablica 15. Usporedba Ranga konkurentnosti županija 2007.-2013.

Županija	Vukovarsko-srijemska			Brodsko-posavska		
	2007.god	2010.god	2013.god	2007.god	2010.god	2013.god
Rang konkurentnosti	21	20	20	18	16	16
a) rang kvalitete okruženja	21	20	21	18	15	14
b) rang kvalitete poslovnog subjekta	18	20	18	20	16	14

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2014.

Rezultati rangiranja konkurentnosti Vukovarsko-srijemske županije kroz tri godine (2007./2010./2013.) ne pokazuje gotovo nikakve promijene, dok u Brodsko-posavskoj imamo poboljšanje u svim rangovima i to u rangu konkurentnosti za dva mjesta, rangu kvaliteta okruženja prvo za dva, zatim za tri mjesta u odnosu na 2007.godinu, a u rangu kvalitete poslovanja subjekata imamo najveći pomak prvo za četiri mjesta u 2010. u odnosu na 2007. i još za dva mjesta u odnosu na 2013.godinu. Zaključujemo da rangiranje ovih dviju županija, sukladno prihvaćenoj metodologiji, pokazuje relativno veći rang Vukovarsko-srijemske županije u odnosu na Brodsko-posavsku, kako u odnosu na rang konkurentnosti tako u odnosu na kvalitetu okruženja i kvalitetu poslovnog subjekta.

Slika 1. Županije prema rangu konkurentnosti i BDP po stanovniku

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013., str. 24.

Rezultati rangiranja konkurentnosti županija iz 2013. godine pokazuju da županije s nižim rangom konkurentnosti imaju i niži BDP po stanovniku. Slikovni prikaz pozicije ranga pojedine županije u odnosu na liniju trenda (po kriterijima ranga BDP-a po stanovniku i ranga konkurentnosti) pokazuje pozicioniranje dvije županije u odnosu na druge županije u zemlji.

Vukovarsko-srijemska županija ima viši rang konkurentnosti u odnosu na Brodsko-posavsku županiju, no ima veći BDP u odnosu na istu. Obje se nalaze na višem rangu konkurentnosti i manjem rangu razvijenosti (mjerino BDP-om po stanovniku) u odnosu na županije iznad prikazanog trend linije koji ilustrira ugroženu održivost više razine BDP-a po stanovniku, gledano dugoročno.

Vukovarsko-srijemska županija smatra se jednom od županija koje su primatelji pomoći u zemlji, ali istovremeno pokazuje „napore“ u jačanju stupova konkurentnosti. Naime, Vukovarsko-srijemska županija ima 35,4 % udjela pomoći u svojim prihodima, ali je u 10 stupova konkurentnosti među prvih sedam županija. Brodsko-posavska županija, pak, ima 35,6 % udjela pomoći u ukupnim prihodima, a čak je u 12 stupova konkurentnosti među zadnjih sedam županija u Hrvatskoj.

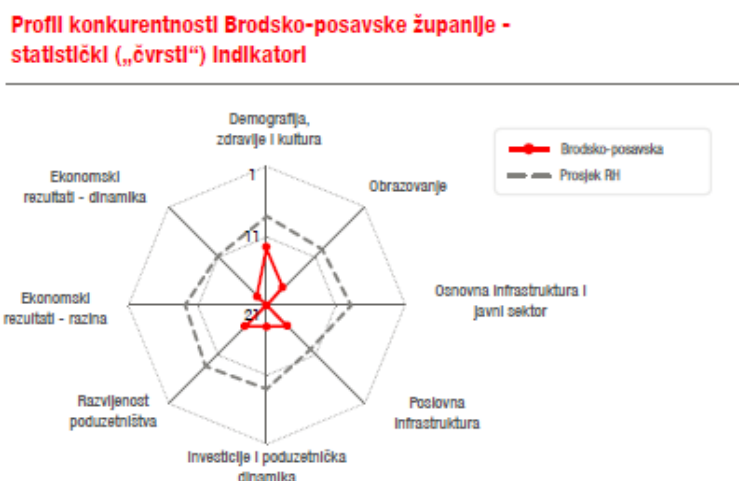
Tablica 16. Usporedba Regionalnog indeksa konkurentnosti županija u 2013. godini

Indikator	Vukovarsko-srijemska	Brodsko-posavska
Statistički	19	21
poslovno okruženje	21	20
poslovni sektor	17	20
Anketni	18	6
poslovno okruženje	19	4
poslovni sektor	18	7
Finalni	20	16
poslovno okruženje	21	14
poslovni sektor	18	14

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2014.

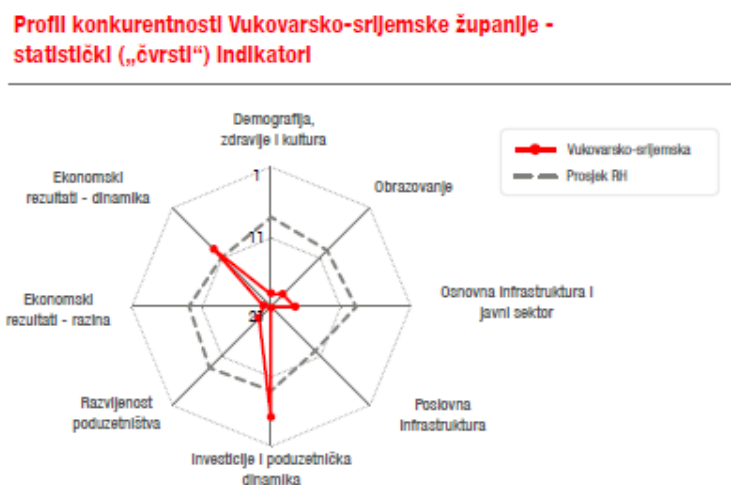
Također se smatra kako je u najtežoj situaciji Vukovarsko-srijemska županija, koja ni prema kojem čimbeniku konkurentnosti ne pripada u vodeće županije - na začelju je čak u 12 od 17 čimbenika.

Slika 2. Brodsko-posavska županija – profil konkurentnosti („čvrsti indikatori“)

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013., str. 79

Slika 3. Vukovarsko-srijemska županija – profil konkurentnosti („čvrsti indikatori“)

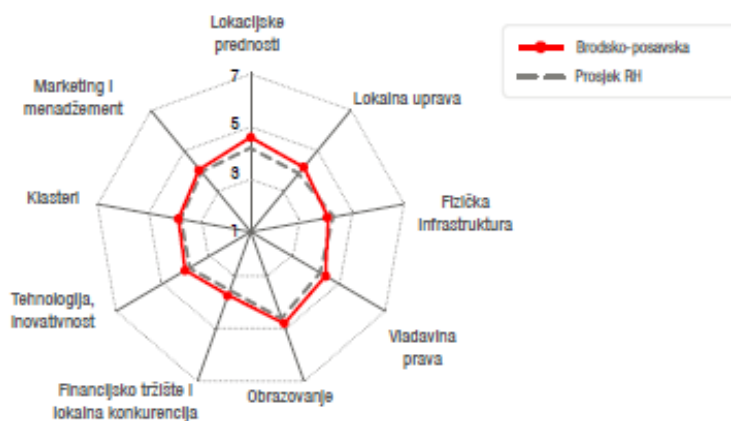

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013., str. 87.

Usporedni slikovni prikaz dvije analizirane županije, prema profilu konkurentnosti obzirom na skup tzv. „čvrstih“ pokazatelja rječito ilustrira razlike među njima. Naime, Brodsko-posavska županija je, po svim pokazateljima, ispod prosjeka Republike Hrvatske, dok je Vukovarsko-srijemska u dva pokazatelja (dinamici ekonomskih rezultata, investicijskoj i poduzetničkoj dinamici) iznad prosjeka zemlje.

Slika 4. Brodsko-posavska županija – profil konkurentnosti („perceptivni indikatori“)

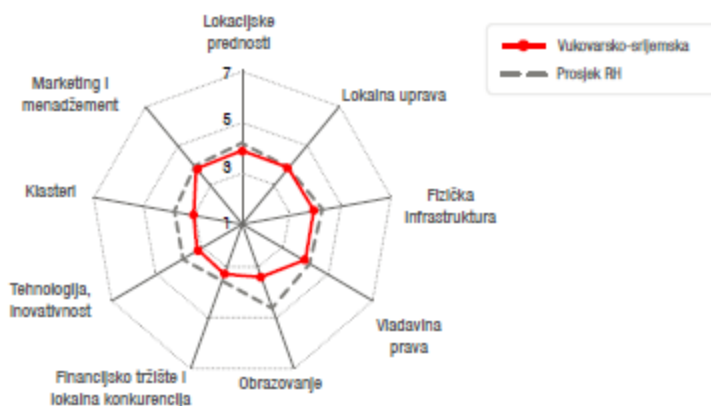
Profil konkurentnosti Brodsko-posavske županije - anketni (perceptivni) indikatori

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013., str. 79.

Slika 5. Vukovarsko-srijemska županija – profil konkurentnosti („perceptivni indikatori“)

Profil konkurentnosti Vukovarsko-srijemske županije - anketni (perceptivni) indikatori

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013., str. 87.

Prema „perceptivnim“ pokazateljima, pak, Brodsko-posavska županija, iako slabije rangirana s obzirom na pod-indeks konkurentnosti prema „čvrstim“ pokazateljima, percipira razinu konkurentnosti značajnije optimističnija (npr. 21. mjesto prema statističkom pod-indeksu konkurentnosti naspram 6. mjesto prema perceptivnom pod-indeksu konkurentnosti).

Regionalni indeks konkurentnosti dviju županija za 2013. godinu pokazuju kako postoji osnova povoljnih prognoza, bar sudeći po percipiranoj poziciji jedne i druge županije.

Naime, slikovni prikaz i podaci o percipiranoj poziciji Vukovarsko-srijemske županije pokazuju percipirane vrijednosti pokazatelja lokalne uprave, vladavine prava i rukovodnih vještina na razini prosjeka zemlje. Percipirane vrijednosti drugih pokazatelja, odnosno razine obrazovanja, tehnologije i inovativnosti, odnosno povezivanja i umrežavanja (klasteri) procjenjuju se manjih vrijednosti od prosjeka Hrvatske.

Slikovni prikaz i podaci o percipiranoj poziciji Brodsko-posavske županije, pak, pokazuju percipirane vrijednosti svih pokazatelja na razini prosjeka zemlje, a pokazatelji lokacijske prednosti, lokalne uprave, vladavine prava i obrazovanja percipirani su razine veće od prosjeka Hrvatske.

Optimistične procjene resursa i kapaciteta u Brodsko-posavskoj županiji, kako je moguće tumačiti dostupne rezultate regionalnog indeksa konkurentnosti, mogu biti snažan faktor razvojnih iskoraka u poljoprivrednoj djelatnosti ove županije u narednom razdoblju.

5. USPOREDBA ODABRANIH POKAZATELJA RAZVOJA POLJOPRIVREDE RAZMATRANIH ŽUPANIJA

Od ukupne površine kopnenog dijela Republike Hrvatske (oko 5,7 milijuna ha) oko 56% (ili oko 3,2 milijuna ha) odnosi se na poljoprivredne površine. Najveći dio obradivih poljoprivrednih površina je u Slavoniji. Oko 10% njih na prostornom je obuhvatu dvije županije, Vukovarsko-srijemskoj i Brodsko-posavskoj.

Slično drugim dijelovima zemlje, promjene koje su utjecale na korištenje poljoprivrednih površina u protekla dva desetljeća vezana su uz ratne i poratne događaje, te procese promjene vlasničkih odnosa, nad zemljištem i poslovnim subjektima. Nekadašnji poljoprivredni kombinati u vlasništvu države u procesima pretvorbe promijenili su vlasnike. Dio ovih kombinata (okrupnjenih, s organiziranom poljoprivrednom proizvodnjom) je propao. Poljoprivredne površine koje su obrađivali dijelom su dane u zakup privatnicima, dijelom su zapuštene, a dijelom ih dalje obrađuju iz kombinata nastala poljoprivredna poduzeća.

U tom smislu, poljoprivredna proizvodnja u analiziranim županija dijeli sudbinu drugih dijelova zemlje: usitnjeni poljoprivredni posijedi s visokim troškovima poljoprivredne proizvodnje, visokom jediničnom cijenom proizvodnje, prodajnom cijenom, razjedinjeni i nepovezani u sučeljavanju s tržišnom konkurencijom na domaćem tržištu drugih proizvođača (iz zemalja EU, susjednih zemalja, uvoza općenito), posebno kroz sustav velikih trgovačkih lanaca.

U organizacijskom smislu proizvodnja je u dvije analizirane županije organizirana u vidu velikog broja pojedinačnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja nisu smogla snage, do sada, učiniti razvojne iskorake u međusobnom povezivanju i zajedničkom nastupu na tržištu. Tako organizirani i usitnjeni raspolagali su ograničenim poduzetničkim kapacitetom i sposobnostima natjecanja za sredstva potpore koja su bila na raspolaganju Hrvatskoj u razdoblju kada je zemlja bila u statusu zemlje-kandidata. Radi se o dostupnim sredstvima po pred-pristupnim programima SAPARD i IPARD koji u radu nisu bili predmet posebne analize, zbog ograničenosti dostupnih podataka. Naime, o korištenju ovih sredstava po županijama, uključujući dvije analizirane županije, postoje samo podaci o prihvaćenim projektima i isplaćenim sredstvima potpore po ovim osnovama. Do sada je izostala sustavna

analiza učinaka koje su iskorištena sredstva iz pred-pristupnih fondova EU imala na ukupan razvoj poljoprivredne proizvodnje u županijama, na diversifikaciju nasada, utjecaj na konkurentnost djelatnosti u cjelini.

Tablica 17. Usporedni prikaz glavnih obilježja i pokazatelja za Vukovarsko-srijemsku i Brodsko-posavsku županiju

Obilježja / pokazatelji	Vukovarsko-srijemska	Brodsko-posavska
Površina (km ²)	2.448	2.027
Broj stanovnika (prema popisu iz 2011. godine)	179.521	158.559
Prosječna naseljenost (stanovnika/km ²)	73	78
Ukupne poljoprivredne površine (ha)	149.703	115.421
Ukupne površine pod oranicama (ha)	139.858	83.971
Poljoprivredne površine u državnom vlasništvu (ha)	34.117	38.283
Udio površina pod oranicama u ukupnim poljoprivrednim površinama u županiji	93%	73%
Udio površina županije u ukupnim površinama u državnom vlasništvu	4,6%	5,2%
Razvojni projekti	Sustavi navodnjavanja (BLATA, SOPOT)	Pilot-projekti navodnjavanja ORUBICA, navodnjavanje JASINJE, SLOBODNICA, ORIOVAC, GARČIN
Broj poljoprivrednih gospodarstava (PG)	7.858	7.717
Udio PG županije u ukupnom broju PG	4,4%	4,3%
Zabilježeni trend u broju PG u zadnjih 5 godina	Bilježi se trend smanjivanja broja PG (kao i u Hrvatskoj).	Bilježi se trend smanjivanja broja PG (kao i u Hrvatskoj).
Integrirana proizvodnja - broj proizvođača	20	45
Integrirana proizvodnja - površine (ha)	14.795	3.443
Prosječna površina po proizvođaču (ha)	740	77
Prevladavajuća kultura u integriranoj proizvodnji - ratarstvo (površina u ha)	13.820	3.340
Udio u ukupnoj integriranoj ratarskoj proizvodnji u RH	14%	3%
Zabilježeni trend u površinama u sustavu integrirane proizvodnje	Rastući, s povećanjem površine (u ha) pod integriranom proizvodnjom.	Rastući, s povećanjem površine (u ha) pod integriranom proizvodnjom.
Vrijednost potpora za biljnu proizvodnju (kn) - 2016.	3.837.940	n/a
Vrijednost potpora za biljnu proizvodnju - ekološku (kn) - 2016.	7.205.574	n/a
Poljoprivreda, lov, ribolov i šumarstvo - dobit - 2014. (mil. kn)	41,056	20,9
Udio u ukupnoj dobiti županije - 2014.	8%	6%
Poljoprivreda, lov, ribolov i šumarstvo - gubitak - 2014. (mil. kn)	173,641	12,2
Udio u ukupnim gubicima županije - 2014.	32%	4%
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo - broj poduzetnika - 2014.	231	121
Udio u ukupnom broju poduzetnika u županiji	14%	7%
Poljoprivreda - broj zaposlenih - 2014.	2.394	777
Udio u ukupnom broju zaposlenih u županiji	18%	5%
Poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo - 2015. - pokrivenost uvoza izvozom	81%	62%

Izvor: Državni zavod za statistiku, Obrada-Bilten, www.bilten.org

Usporedni prikaz dviju analiziranih županija izabranim skupom obilježja, odnosno pokazatelja, ukazuju na:

- (1) prevladavajuće ruralna obilježja oba prostora s prosječnom naseljenošću u Vukovarsko-srijemskoj županiji manjom od prosječne naseljenosti u zemlji (78 stanovnika na km²),
- (2) relativno veći poljoprivredni kapacitet Vukovarsko-srijemske županije mjeren ukupnim poljoprivrednim površinama u hektarima, te većom površinom pod oranicama, te
- (3) relativno veće poljoprivredne površine u državnom vlasništvu u brodsko-posavskoj županiji što može biti pretpostavka za organizaciju efikasnije poljoprivredne proizvodnje ako se radi o okrupnjenim površinama.

Obje županije imaju pokrenute, u različitim fazama realizacije, projekte navodnjavanja poljoprivrednih površina, što se također smatra pretpostavkom efikasnije organizacije poljoprivredne proizvodnje i ostvarivanja većih prinosa.

U županijama je poljoprivredna proizvodnja, u organizacijskom smislu, organizirana u podjednakom broju poljoprivrednih gospodarstava koja u ukupnom broju ovih gospodarstava u zemlji ne sudjeluju niti s 5%. Također se bilježi trend smanjivanja broja poljoprivrednih gospodarstava u obje županije kao i u ostatku zemlje.

Proizvođača u integriranoj proizvodnji ima broječano više u Brodsko-posavskoj županiji, ali se ova proizvodnja realizira na značajno manjim površinama nego u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Obje županije participiraju relativno mali udio u ukupnim površinama u zemlji uključenim u integrirani način poljoprivredne proizvodnje.

Za Brodsko-posavsku županiju nisu dostupni podaci o ukupnim potporama i vrstama potpora. Vrijednost potpora u apsolutnim iznosima smatra se oskudnim pokazateljem. Vjerodostojniji i vrjedniji pokazatelj je procjena učinaka odobrenih potpora u smislu povećanja broja poljoprivrednih proizvođača, kultiviranih površina, broja zaposlenih itd.

Brodsko-posavska županija bilježi, u analiziranoj godini, manji broj aktivnih poduzetnika u odnosu na Vukovarsko-srijemsku županiju, te je relativno manji udio poslovnih subjekata u djelatnostima poljoprivrede, ribarstva i šumarstva u ukupnom broju aktivnih poslovnih subjekata u županiji. Ove djelatnosti u županiji nisu djelatnosti koje akumuliraju veću zaposlenost.

Pokazatelji ukazuju na uveznu orijentiranost obje županije jer izvoz, u vrijednosnom iskazu, čini između 60 i 80% ostvarenih vrijednosti uvoza, prema raspoloživim podacima za 2015. godinu.

U razdoblju od 2014. godine poljoprivrednim proizvođačima u zemlji i dvije analizirane županije na raspolaganju su sredstva tzv. europskih strukturnih i investicijskih fondova u

okviru zajedničkog regionalnog razvoja i kohezijske politike EU. Također je značajan dio sredstava namijenjen različitim namjenama u poljoprivrednoj proizvodnji radi (1) povećanja kapaciteta poljoprivredne proizvodnje, (2) unapređenja proizvodnje i smanjivanja jedinične proizvođačke cijene poljoprivrednih proizvoda, te (3) povezivanja poljoprivrednih proizvođača u interesne tržišne organizacije koje mogu, na nacionalnom tržištu, konkurirati s uvoznim poljoprivrednim proizvodima.

Očekuje se da će pozitivna i korisna iskustva iz faze pristupanja Hrvatske Europskoj uniji u korištenju pred-pristupnih fondova namijenjenih poljoprivrednim proizvođačima, u vremenskom horizontu do 2023. godine, osigurati veću iskorištenost EU sredstava za razvoj poljoprivrede u zemlji općenito, te u dvije analizirane županije.

Općenito, intenzivan razvoj poljoprivredne proizvodnje iskazuje se kao deklarirani stav Vlade Republike Hrvatske kada se radi o strateškim prioritetima i načinima djelovanja u srednjoročnom razdoblju. Razvitak se planira u dijelu postupnog povećanja iskorištenja raspoloživih kapaciteta poljoprivredne proizvodnje (zemljišta kao vrlo vrijednog resursa) i povećanju intenzivnosti proizvodnje prema strategiji razvitka poljoprivrede (sustav poticanja obiteljskih gospodarstava), kao i sadašnjim i planiranim kapacitetima prerađivačke industrije (mljekarska, mlinsko-pekarska, mesna i sl.). Isto tako, predviđen je porast potrošnje i potražnje sukladno povećanju broja stanovnika i njihove kupovne moći.

U tom smislu realno je očekivati u narednim godinama, koristeći nacionalne EU izvore potpore namijenjene poljoprivredi i prerađivačkim industrijama temeljen ima vlastitoj sirovinskoj osnovi, značajnija ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju te prerađivačku industriju.

Ne manje važno je okolnost kako Hrvatska raspolaže značajnim površinama pogodnim za razvoj poljoprivredne proizvodnje s eko predznakom. Tržište eko-poljoprivrednih proizvoda su visoko razvijene zemlje EU koje nemaju pretpostavke za razvoj takve proizvodnje jer su u ranijim fazama razvoja poticale i razvijale konvencionalnu poljoprivrednu proizvodnju.

Hrvatska je jedna od zemalja koja posljednjih godina bilježi visoke stope rasta broja posjetitelja i broja noćenja u različitim oblicima turističke ponude, uključujući ruralni turizam. Vlastita poljoprivredna proizvodnja i prerađivačka industrija povezana uz razvoj turizma ovim djelatnostima stvara dodanu vrijednost, te predstavlja izvoznu orijentaciju s visokim učincima na ukupan gospodarski razvitak zemlje.

ZAKLJUČAK

Analiza poljoprivrede u dvije slavonske županije: Vukovarsko-srijemskoj i Brodsko-posavskoj temeljena je na skupu dostupnih podataka o opsegu, intenzitetu i načinu organizacije ove proizvodnje u predmetnim županijama.

Raspoloživi podaci pokazuju da poljoprivredna proizvodnja u ovim županijama dijeli sudbinu iste djelatnosti u Slavoniji: usitnjena gospodarstva, prevladavajući oblik organiziranja u obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima koja su većim dijelom usmjerena na korištenja sustava potpora iz nacionalni i EU izvora namijenjenih poljoprivrednim proizvođačima, suočena s intenzivnom konkurencijom u sustavu velikih trgovačkih lanaca koji se javljaju kao uvoznici značajnog opsega i vrijednosti poljoprivrednih proizvoda.

Usporedni prikaz dviju analiziranih županija izabranim skupom obilježja, odnosno pokazatelja, ukazuju na: (1) prevladavajuće ruralna obilježja oba prostora s prosječnom naseljenošću u Vukovarsko-srijemskoj županiji manjom od prosječne naseljenosti u zemlji (78 stanovnika na km²), (2) relativno veći poljoprivredni kapacitet Vukovarsko-srijemske županije mjeren ukupnim poljoprivrednim površinama u hektarima, te većom površinom pod oranicama, te (3) relativno veće poljoprivredne površine u državnom vlasništvu u Brodsko-posavskoj županiji što može biti pretpostavka za organizaciju efikasnije poljoprivredne proizvodnje ako se radi o okrupnjenim površinama.

Obje županije imaju pokrenute, u različitim fazama realizacije, projekte navodnjavanja poljoprivrednih površina, što se također smatra pretpostavkom efikasnije organizacije poljoprivredne proizvodnje i ostvarivanja većih prinosa.

Brodsko-posavska županija bilježi, u analiziranoj godini, manji broj aktivnih poduzetnika u odnosu na Vukovarsko-srijemsku županiju, te je relativno manji udio poslovnih subjekata u djelatnostima poljoprivrede, ribarstva i šumarstva u ukupnom broju aktivnih poslovnih subjekata u županiji. Ove djelatnosti u županiji nisu djelatnosti koje akumuliraju veću zaposlenost.

Končano, pokazatelji ukazuju na uveznu orijentiranost obje županije jer izvoz, u vrijednosnom iskazu, čini između 60 i 80% ostvarenih vrijednosti uvoza, prema raspoloživim podacima za 2015. godinu.

Iako nisu u analizu uključeni podaci vezani uz iskorištenost potpora u dvije analizirane županije, iz strukture regionalnog indeksa konkurentnosti prepoznatljivo je su obje županije značajni korisnici državnih potpora. Dok se Vukovarsko-srijemska županija, iako korisnik državnih potpora, orijentira prema jačanju i stvaranju vlastite regionalne konkurentnosti, Brodsko-posavska još nije napravila iskorak prema takvom razvoju.

Strateške odrednice Republike Hrvatske kada se radi o poljoprivrednoj proizvodnji, jasno su usmjerene prema povećanju obradivih površina, diversifikaciji poljoprivredne proizvodnje prema ekološkoj proizvodnji i integriranoj, te ulaganju u povećanje kapaciteta prerađivačkih kapaciteta, njihovoj modernizaciji, na vlastitoj sirovinskoj osnovici poljoprivrednih proizvoda.

LITERATURA

POPIS KNJIGA:

1. Čavrak V. (ur.) , Gospodarstvo Hrvatske, Politička kultura - nakladno istraživački zavod, Zagreb, 2011.
2. Znaor D., Ekološka poljoprivreda-Poljoprivreda sutrašnjice, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1996.

OSTALI IZVORI:

1. ARKOD baza, www.arkod.hr (18.09.2017.)
2. ARKOD, Osnove Bilinogoljstva (faktori agrotipa), www.agroklub.com (18.09.2017.)
3. ARKOD, Tipovi tla na poljoprivrednim površinama, www.agroklub.com (18.09. 2017.)
4. APPRR, Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, www.apprrr.hr (18.09.2017.)
5. APPRR (2015.),Upisnik poljoprivrednika, www.apprrr.hr (18.09.2017.)
6. Bilten, www.bilten.org (21.09.2017.)
7. BPŽ, Izvješće o stanju u poljoprivredi na području Brodsko-posavske županije u 2015., www.bpzzpu.hr, (19.09.2017.)
8. DZS, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (21.09.2017.)
9. FINA, Financijska agencija Zagreb, www.fina.hr (20.09.2017.)
10. Glasilo biljne zaštite (5/2014), Hrvatsko zakonodavstvo o integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda, dostupno na:
file:///C:/Users/Josipa/Downloads/Hrvatsko_zakonodavstvo_o_integriranoj_proizvodnji_poljoprivrednih_proizvoda.pdf
11. MPS, Ministarstvo poljoprivrede, www.mps.hr (20.09.2017.)
12. NVK (2014) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr (21.09.2017.)
13. NVK (2011) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr (21.09.2017.)
14. NVK (2008) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr (21.09.2017.)

15. RCI „Regional competitiveness can be defined as the ability to offer an attractive and sustainable environment for firms and residents to live and work“, EU Regional Competitiveness Index RCI 2013, European Union, Joint Research Center, 2013., www.academia.edu (17.09.2017.)
16. TZVSŽ, Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije, Manifestacije i događanja u Vukovarsko-srijemskoj županiji, www.visitvukovar-srijem.com (15.09.2017.)
17. Schwab, K. (ed.), The Global Competitiveness Report 2013–2014, World Economic Forum, Geneva, 2013.
18. VSŽ, Gospodarstvo Vukovarsko-srijemske županije u 2015.; Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Vukovar ;Vukovar, kolovoz 2016.
19. VSŽ, Informacija o ostvarenjima biljne proizvodnje u 2016. godini, Vinkovci, veljača 2017.godine
20. VSŽ, Izvješća o radu u razdoblju od 01. siječnja do 30. lipnja 2015.godine u Vukovarsko-srijemskoj županiji, protokolne aktivnosti župana i zamjenika župana u periodu od siječnja 2015. godine do lipnja 2015. godine, www.vusz.hr
21. VSŽ, Vukovarsko-srijemska županija ; Upravni odjel za gospodarstvo informacija o stanju gospodarstva Vukovarsko-srijemske županije Vukovar, kolovoz 2015.godine, www.vusz.hr (19.09.2017.)
22. VSŽ, Vukovarsko-srijemska županija ;Upravni odjel za gospodarstvo informacija o stanju gospodarstva Vukovarsko-srijemske županije Vukovar, kolovoz 2016.godine, www.vusz.hr (19.09.2017.)
23. VSŽ, Vukovarsko-srijemska županija (2015.): 21. Sjednica skupštine VSZ, Vukovarsko-srijemska županija, Vukovar, www.vusz.hr (19.09.2017.)
24. Zakon o poljoprivrednom zemljištu, pročišćeni tekst zakona, NN 39/13, 48/15 na snazi od 1.5.2015.

POPIS SLIKA I TABLICA

POPIS SLIKA:

Slika 1. Županije prema rangu konkurentnosti i BDP po stanovniku

Slika 2. Brodsko-posavska županija – profil konkurentnosti („čvrsti indikatori“)

Slika 3. Vukovarsko-srijemska županija – profil konkurentnosti („čvrsti indikatori“)

Slika 4. Brodsko-posavska županija – profil konkurentnosti („perceptivni indikatori“)

Slika 5. Vukovarsko-srijemska županija – profil konkurentnosti („perceptivni indikatori“)

POPIS TABLICA:

Tablica 1: Najčešći tipovi tala na poljoprivrednim površinama u Republici Hrvatskoj u 2013.godini

Tablica 2. Struktura poljoprivrednih gospodarstava i poljoprivrednog zemljišta po razredima u Republici Hrvatskoj u 2015. godini

Tablica 3. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu u Vukovarsko-srijemskoj županiji (VSŽ)

Tablica 4. Integrirana proizvodnja u Vukovarsko-srijemskoj županiji u 2015.godini

Tablica 5. Pregled dobiti, gubitka i financijskog rezultata trgovačkih društava iz djelatnosti poljoprivrede u Vukovarsko-srijemskoj županiji (VSŽ) za 2013.

Tablica 6. Pregled dobiti, gubitka i financijskog rezultata trgovačkih društava iz djelatnosti poljoprivrede u Vukovarsko-srijemskoj županiji (VSŽ) za 2014.godinu

Tablica 7. Vanjsko trgovinska razmjena za poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo u Vukovarsko-srijemskoj županiji za 2014. i 2015.godinu (u kunama)

Tablica 8. Integrirana proizvodnja u Brodsko-posavskoj županiji (BPŽ) u 2015.godini

Tablica 9. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu u Brodsko-posavskoj županiji (BPŽ)

Tablica 10. Pregled dobiti, gubitka i financijskog rezultata trgovačkih društava iz djelatnosti poljoprivrede Brodsko-posavske županije u 2013.godini

Tablica 11. Pregled dobiti, gubitka i financijskog rezultata trgovačkih društava iz djelatnosti poljoprivrede Brodsko-posavske županije u 2014. godini

Tablica 12. Pregled dobiti, gubitka i financijskog rezultata trgovačkih društava iz djelatnosti poljoprivrede Brodsko-posavske županije u 2015. godini

Tablica 13. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda

Tablica 14. Usporedba odabranih pokazatelja

Tablica 15. Usporedba Ranga konkurentnosti županija 2007.-2013.

Tablica 16. Usporedba Regionalnog indeksa konkurentnosti županija u 2013. godini

Tablica 17. Usporedni prikaz glavnih obilježja i pokazatelja za Vukovarsko-srijemsku i Brodsko-posavsku županij

SAŽETAK

Analiza poljoprivrede u dvije slavonske županije: Vukovarsko-srijemskoj i Brodsko-posavskoj temeljena je na skupu dostupnih podataka o opsegu, intenzitetu i načinu organizacije ove proizvodnje u predmetnim županijama. Raspoloživi podaci pokazuju da poljoprivredna proizvodnja u ovim županijama dijeli sudbinu iste djelatnosti u Slavoniji: usitnjena gospodarstva, prevladavajući oblik organiziranja u obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima koja su većim dijelom usmjerena na korištenja sustava potpora iz nacionalni i EU izvora namijenjenih poljoprivrednim proizvođačima, suočena s intenzivnom konkurencijom u sustavu velikih trgovačkih lanaca koji se javljaju kao uvoznici značajnog opsega i vrijednosti poljoprivrednih proizvoda. Regionalni indeks konkurentnosti dvije županije za 2013. godinu pokazuje kako postoji osnova povoljnih prognoza, bar sudeći po percipiranoj poziciji jedne i druge županije. Ne manje važno je okolnost kako Hrvatska raspolaže značajnim površinama pogodnim za razvoj poljoprivredne proizvodnje s eko predznakom. Tržište eko-poljoprivrednih proizvoda su visoko razvijene zemlje EU koje nemaju pretpostavke za razvoj takle proizvodnje jer su u ranijim fazama razvoja poticale i razvijale konvencionalnu poljoprivrednu proizvodnju.

Ključne riječi: poljoprivredna proizvodnja, Vukovarsko – srijemska županija, Brodsko-posavska županija, poljoprivredno gospodarstvo, eko proizvodnja

SUMMARY

The analysis of agriculture in two Slavonian districts: Vukovarsko-srijemska and Brodsko-posavska, was based on a set of available data on the extent, intensity and mode of organization of production in the districts concerned. The available data show that agricultural production in them divide the destiny of the same activity in Slavonia: the decayed economy, predominant form of organization in family farms, which are mostly focused on the use of support systems from national and EU sources destined for agricultural producers, faced with intense competition in the large trade chains that appear as importers of significant scope and value of agricultural products. The Regional Competitiveness Index of the two counties for 2013 shows that there are favorable forecasts, at least judging by the perceived position of mentioned districts. No less important is the fact that Croatia has significant areas suitable for the development of agricultural production with ecology foretold. The market for eco-agricultural products is highly expandable and profitable, as developed EU countries do not have the preconditions for such production because in the earlier stages of agricultural development they stimulated and developed conventional methods of production.

Key words: agriculture, Vukovarsko-srijemska , Brodsko-posavska, agricultural production, eko-agricultural products